

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА»**

Галузь знань	20 – Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	201 – Агрономія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Освітня програма	«Агрономія»
Тип дисципліни	Обов'язковий освітній компонент
Мова навчання	Українська

Робоча програма з навчальної дисципліни Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва для здобувачів вищої освіти агробіотехнологічного факультету за спеціальністю 201 «Агрономія», бакалаврський рівень вищої освіти / Розробник: Кепко В.М.. Біла Церква: БНАУ. 2024. 23 с.

Розробник: **Валентина КЕПКО**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
(Протокол № 11 від 03. 07.2024 р.)

Завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
д. екон. наук, професор

Лариса САТИР

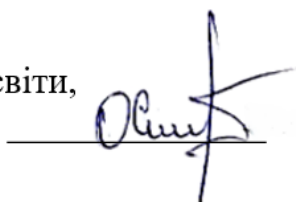
Гарант ОП «Агрономія»
канд. с.-г. наук, доцент

Валентина САБАДИН

Схвалено групою зі змісту та якості освіти агробіотехнологічного факультету
(Протокол № 8 від 09.07.2024 р.)

Голова групи зі змісту та якості освіти,
канд. с.-г. наук, доцент

Валерій ХАХУЛА

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІДПОВІНО ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	5
4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА»	7
6. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	8
7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
7.1. Лекції	9
7.2. Практичні заняття	11
7.2. Самостійна робота	13
7.3. Індивідуальні навчально-дослідні та групові завдання	15
8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	18
9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	19
10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	19
11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	19
12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	22
13. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	22

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2024–2025 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва» для денної форми навчання виділено всього 120 академічних годин (4кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 42 години (лекції – 14, практичні заняття – 28), самостійна робота студентів – 78 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність: 201 «Агрономія»	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 120		<i>Семестр</i>	
		7-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,5	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	14 год.	4 год.
		<i>Практичні</i>	
		28 год.	6 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		78 год.	110 год.
		Підсумковий контроль – залік	

Мета вивчення дисципліни «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва» полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців нового покоління для сталого розвитку аграрної сфери шляхом формування у майбутніх агрономів системи спеціальних знань і практичних навичок аналізу та планування показників господарсько-виробничої діяльності підприємства з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування.

Мета курсу полягає у забезпеченні освоєння засад ринкових відносин шляхом вивчення студентами основних закономірностей механізму суспільного

відтворення та економічного зростання, опанування сучасних науково-методичних основ підприємництва та менеджменту, які повинні використовуватись в управлінській діяльності і формуванні такої системи організації і управління, яка забезпечила б найбільшу ефективність, конкурентоспроможність і стабільний стан підприємства на ринку.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва» базується на знаннях таких дисциплін, як «Землеробство», «Рослинництво», «Інформаційні системи і технології».

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Програмні компетентності

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 8. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування сільськогосподарських культур шляхом розуміння їх біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів.

СК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

<p style="text-align: center;">Програмні результати навчання відповідно до ОПП «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</p>	<p style="text-align: center;">Результати навчання з дисципліни «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва»</p>
<p>ПРН 08. Володіти статистичними методами опрацювання даних в агрономії</p>	<p>РН 08.1. Володіти статистичними методами для визначення впливу факторів на економічні показники підприємства.</p> <p>РН 08.2. Використовувати методичний інструментарій економічного аналізу, зокрема в частині вивчення причинно-наслідкових зв'язків господарських процесів на підприємствах для оцінки результатів і можливих економічних наслідків з метою прийняття обґрунтованих раціональних управлінських рішень.</p>
<p>ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії.</p>	<p>РН 10.1. Демонструвати навички самостійної роботи спираючись на теоретичні основи економічного аналізу для вирішення завдань у практичних ситуаціях, розробки заходів із реалізації виявлених резервів та контролю за їх виконанням у підприємницькій діяльності.</p> <p>РН 10.2. Виявляти навички пошуку, збирання та обробки економічної та фінансової інформації, розрахунку показників з метою формування інформаційно-аналітичної бази у сфері підприємництва для оцінки результатів і можливих економічних наслідків.</p> <p>РН 10.3. Вміти здійснювати економічну оцінку сівозмін, ефективного використання земельних ресурсів, застосування добрив та засобів хімізації.</p> <p>РН 10.4. На основі аналізу даних вміти робити висновки про ефективність застосовуваних технологій виробництва продукції рослинництва.</p>
<p>ПРН 13. Проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції та відповідно до чинних вимог.</p>	<p>РН 13.1. Вміти розробляти комплексні нормативи вирощування сільськогосподарської продукції в рослинництві, визначати собівартість, прибуток вирощуваних культур.</p> <p>РН 13.1. Вміти організовувати заходи щодо впровадження ресурсоощадних технологій в рослинництві.</p>
<p>ПРН 15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.</p>	<p>РН 15.1. Знати порядок державної реєстрації, ліцензування та патентування підприємницької діяльності.</p> <p>РН 15.2. Володіти методами для розробки стратегії розвитку аграрного підприємства.</p> <p>РН 15.3. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності аграрних підприємств з урахуванням ризиків.</p>

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА»

Змістовий модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тема 1.1. Сутність, роль підприємництва та його особливості в аграрній сфері.

Тема 1. 2. Види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва.

Тема 1.3. Технологія заснування власної справи.

Тема 1. 4. Бізнес-планування в підприємстві.

Тема 1. 5. Особисті якості підприємця та культура бізнесу.

Змістовий модуль 2. ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Тема 2.1. Теоретичні засади економіки підприємства. Підприємство у сучасній системі господарювання.

Тема 2.2. Земельні, трудові, фінансові ресурси та ефективність їх використання.

Тема 2.3. Витрати виробництва і собівартість продукції (робіт, послуг) аграрних підприємств.

Тема 2.4. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності аграрного підприємства.

Тема 2.5. Теоретичні основи менеджменту.

Тема 2.6. Управлінські рішення як основний інструмент менеджменту.

**6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Всього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		п	інд.	ср	л		п	інд.	ср	
Змістовий модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА										
Тема 1.1.	10	1	2	3	4	8	-	-	4	4
Тема 1.2.	10	1	2	3	4	9	1	-	4	4
Тема 1.3.	10	1	2	3	4	9	-	1	4	4
Тема 1.4.	12	1	4	3	4	10	1	1	4	4
Тема 1.5.	10	1	2	3	4	8	-	-	4	4
Разом модуль 1	52	5	12	15	20	44	2	2	20	20
Змістовий модуль 2. ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ										
Тема 2.1.	10	1	2	3	4	12	-	-	5	7
Тема 2.2.	13	2	4	3	4	12	-	1	5	6
Тема 2.3.	12	1	4	3	4	13	1	-	5	7
Тема 2.4	11	2	2	3	4	12	-	1	5	6
Тема 2.5.	12	2	2	4	4	14	-	1	5	8
Тема 2.6	10	1	2	3	4	13	1	1	5	6
Разом модуль 2	68	9	16	19	24	76	2	4	30	40
Усього годин	120	14	28	34	44	120	4	6	50	60

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, інд. – індивідуальні завдання, ср – самостійна робота студентів.

7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Організаційно-економічні основи підприємництва</i>	
<p>1.1. Сутність, роль підприємництва та його особливості в аграрній сфері</p> <p>Підприємство як суб'єкт підприємницької діяльності. Його основні функції, мета, цілі функціонування, напрямки та види діяльності Сутність підприємництва та його економічна основа. Передумови та визначальні фактори розвитку підприємницької діяльності в аграрному виробництві. Правові та соціально-економічні основи підприємництва. Формування підприємницького середовища в аграрній сфері. Функції та принципи підприємництва. Мотивація підприємництва.</p>	1
<p>1.2. Види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва</p> <p>Види підприємств в Україні. Індивідуальне підприємництво, організаційно-правові особливості його функціонування. Господарські товариства, особливості їх створення і діяльності. Акціонерні товариства відкритого і закритого типу. Товариства з обмеженою, повною і додатковою відповідальністю. Командитні товариства. Сільськогосподарські виробничі кооперативи, особливості їх функціонування. Проблеми розвитку малих підприємств в Україні.</p>	1
<p>1.3. Технологія заснування власної справи</p> <p>Початковий етап створення власного підприємства. Засновницькі документи та їх підготовка. Формування статутного фонду. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Ліцензування підприємницької діяльності. Порядок реєстрації підприємницьких структур в органах податкової служби, пенсійного фонду та статистичного управління. Умови і причини припинення підприємницької діяльності.</p>	1
<p>1.4. Бізнес-планування в підприємстві</p> <p>Значення бізнес-плану у ринковій системі господарювання. Типи планів і рівні процесів планування. Цілі, основна мета і завдання бізнес-плану. Функції бізнес-плану. Аналіз внутрішнього середовища. Основні методи прогнозування. Підготовка та розробка бізнес-плану. Зміст і структура бізнес - плану. Виявлення сильних і слабких сторін діяльності підприємства. Процедура оформлення бізнес-плану. Цілі, завдання і організація проведення презентації бізнес-плану.</p>	1

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<p>1. 5. Особисті якості підприємця та культура бізнесу Особистість підприємця та його ділові якості. Етичний кодекс підприємця. Вибір і планування кар'єри в бізнесі. Культура підприємництва, етичні критерії в бізнесі. Культура відносин підприємця власника із співробітниками. Захист інтересів підприємства. Задоволення економічних, психологічних та соціальних потреб співробітників. Особисті і суспільні інтереси в підприємницькій діяльності. Оцінка здатності йти на ризик.</p>	1
<p>Разом за змістовий модуль 1</p>	5
<p><i>Змістовий модуль 2. ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ</i></p>	
<p>2.1. Теоретичні засади економіки підприємства. Підприємство у сучасній системі господарювання Підприємство як економічний суб'єкт організації виробництва. Суспільний поділ праці та формування галузей. Спеціалізація підприємств, їх галузева структура. Форми спеціалізації у сільському господарстві. Агропромислова інтеграція, концентрація виробництва. Концентрація, диверсифікація та комбінування виробництва. Спеціалізація та кооперування виробництва.</p>	1
<p>2.2. Земельні, трудові, матеріальні ресурси та ефективність їх використання Ресурсний потенціал підприємства. Структура сільськогосподарських угідь. Орендні земельні відносини. Поняття ринку землі. Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів. Показники ефективності використання земельних угідь аграрних підприємств. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Продуктивність праці: поняття і види. Поняття, види і методи мотивації праці. Загальна організація оплати праці на підприємстві. Трудомісткість продукції як обернений показник продуктивності праці Поняття і особливості матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Формування і використання виробничої потужності підприємства. Економічна ефективність використання засобів виробництва.</p>	2
<p>2.3. Витрати виробництва і собівартість продукції (робіт, послуг) аграрних підприємств Поняття витрат виробництва і собівартості продукції. Склад і класифікація витрат на виробництво продукції. Методи калькулювання собівартості продукції. Постійні і змінні витрати. Послідовність і методи визначення собівартості продукції. Оцінка досягнутого рівня собівартості продукції. Шляхи зниження собівартості продукції. Цінова еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію. Склад і структура ціни.</p>	1

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<p>2.4. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності аграрного підприємства</p> <p>Валова і товарна продукція аграрних підприємств. Методика визначення показників товарності. Дохід, прибуток та рентабельність підприємства і методика їх визначення. Джерела і процес формування фінансових результатів. Методичні основи аналізу фінансово-економічного стану підприємства. Графічний та математичний способи визначення точки безбитковості виробництва. Поняття маржинального прибутку. Норма безбитковості. Показники ефективності використання фінансових коштів.</p>	2
<p>2.5. Теоретичні основи менеджменту</p> <p>Сутність, значення та завдання менеджменту. Структура, принципи і функції менеджменту. Методи управління діяльністю підприємства. Складові та рівні менеджменту. Організаційні структури управління підприємством. Корпоративне управління. Поняття про організації та їх класифікацію. Суть комунікацій в менеджменті. Суть та значення лідерства в системі управління. Спільні риси та відмінності між менеджером і лідером.</p>	2
<p>2.6. Управлінські рішення як основний інструмент менеджменту</p> <p>Поняття і моделі прийняття управлінських рішень. Процес та етапи прийняття рішень. Методи творчого пошуку альтернативних варіантів. Умови та рівні прийняття управлінських рішень. Роль керівника в процесі прийняття управлінських рішень. Застосування сучасних інформаційних технологій в процесі прийняття управлінських рішень. Розподіл відповідальності при організації розробки управлінських рішень.</p>	1
Разом за змістовий модуль 2	9
Всього	14

7.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Організаційно-економічні основи підприємництва</i>		
1.1	<p>Ознайомлення з робочою програмою. Техніка безпеки. Академічна доброчесність (https://education.btsau.edu.ua/node/1)</p> <p>Сутність, роль підприємництва та його особливості в аграрній сфері. Роль підприємництва в розвитку суспільства. Економічна основа підприємництва. Приклади поведінки підприємств у ринковому середовищі</p>	2

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>К-ть годин</i>
1.2	Види підприємств та організаційно - правові форми підприємництва. Види підприємницької діяльності та їх характеристика: виробниче; торгівельне (комерційне); фінансове; інформаційне підприємництво. Визначення розміру підприємства.	2
1.3	Заснування власної справи. організація бізнесу на селі. Вивчення особливостей організації підприємницької діяльності та її державної реєстрації Адміністративні перешкоди на шляху державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.	2
1.4	Планування розвитку аграрних формувань Вивчення змісту бізнес-планування підприємницької діяльності та оволодіння методикою розрахунку комплексних нормативів витрат у рослинництві. Створеним групам з 5 осіб пропонується розробити у рамках виділених сегментів по окремому виду продукції складові виробництва та збутової політики; кожна група готує презентацію, після чого відбувається коротке обговорення.	4
1.5	Особисті якості та культура підприємця. Спільні риси і відмінності особистостей керівника і лідера в організаціях. Розгляд практичних завдань та презентацій «Професійно важливі якості керівника команди у соціокультурній сфері».	2
Разом за змістовий модуль 1		12
Змістовий модуль 2. Економіка та менеджмент в аграрному виробництві		
2.1	Підприємство у сучасній системі господарювання. Економічні характеристики продукції підприємства. Виробнича програма підприємства. Виробнича потужність підприємства. Визначення вартості валової і товарної продукції, напрямку спеціалізації підприємства, рівня товарності основних видів продукції. Визначення структури посівних площ підприємства.	2
2.2	Земельні, трудові, матеріальні ресурси та ефективність їх використання. Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання. Трудові ресурси підприємства та ефективність їх використання. Економічна ефективність використання засобів виробництва. Визначення ефективності використання тракторного парку та автопарку.	
2.3	Собівартість і ціноутворення на продукцію аграрного виробництва. Вивчення змісту нормування праці та оволодіння методикою розрахунку норм виробітку і витрат пального на механізовані та ручні роботи в рослинництві. Класифікація витрат виробництва і порядок їх віднесення на певні види продукції. Поняття про ціну і її функції. Система цін на продукцію. Методи визначення ціни на с.-г. продукцію.	4

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>К-ть годин</i>
2.4	Економічна результативність та ефективність діяльності аграрних підприємств. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства. Аналіз розвитку галузі рослинництва і економічна оцінка діяльності підприємницької діяльності аграрного формування. Розрахунок прибутку, валового доходу, норми прибутку, рівня рентабельності.	4
2.5	Теоретичні основи менеджменту. Побудова структури управління у підприємницьких організаціях. Розрахунок показників ефективності управління на підприємстві за різними методиками..	2
2.6	Основні теорії прийняття управлінських рішень. Порівняльна характеристика різних підходів до прийняття управлінських рішень. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.	2
Разом за змістовий модуль 2		16
Всього		28

7.3. Самостійна робота

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>К-ть годин</i>
<i>Змістовий модуль 1. Організаційно-економічні основи підприємництва</i>		
1	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Формування підприємницького середовища в аграрній сфері. Функції та принципи підприємництва. Передумови та визначальні фактори розвитку підприємницької діяльності в аграрному виробництві. Мотивація підприємництва. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
2	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Сільськогосподарські виробничі кооперативи, особливості їх функціонування. Проблеми розвитку малих підприємств в Україні. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
3	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Порядок реєстрації підприємницьких структур в органах податкової служби, пенсійного фонду та статистичного управління. Умови і причини припинення підприємницької діяльності.	7

	Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	
4	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Виявлення сильних і слабких сторін діяльності підприємства. Процедура оформлення бізнес-плану. Цілі, завдання і організація проведення презентації бізнес-плану. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
5	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Особистість підприємця та його ділові якості. Етичний кодекс підприємця. Вибір і планування кар'єри в бізнесі. Культура підприємництва, етичні критерії в бізнесі. Культура відносин підприємця власника із співробітниками. Захист інтересів підприємства. Задоволення економічних, психологічних та соціальних потреб співробітників. Особисті і суспільні інтереси в підприємницькій діяльності. Оцінка здатності йти на ризик. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
Разом за змістовий модуль 1		35
Змістовий модуль 2. Економіка та менеджмент в аграрному виробництві		
1	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Концентрація, диверсифікація та комбінування виробництва. Спеціалізація та кооперування виробництва. Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємств. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
2	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів. Показники ефективності використання земельних угідь аграрних підприємств. Поняття, види і методи мотивації праці. Трудомісткість продукції як обернений показник продуктивності праці. Формування і використання виробничої потужності підприємства. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
3	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Оцінка досягнутого рівня собівартості продукції. Розрахунок: собівартості продукції та пошук шляхів її регулювання; витрат підприємства, економічної ефективності діяльності підприємства; резервів	7

	економії витрат тощо. Шляхи зниження собівартості продукції. Цінова еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію. Склад і структура ціни. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	
4	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне опрацювання теоретичних питань: Методичні основи аналізу фінансово-економічного стану підприємства. Графічний та математичний способи визначення точки безбитковості виробництва. Поняття маржинального прибутку. Норма безбитковості. Показники ефективності використання фінансових коштів. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	8
5	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Суть комунікацій в менеджменті. Суть та значення лідерства в системі управління. Спільні риси та відмінності між менеджером і лідером. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
6.	<i>Опрацювання лекційного матеріалу.</i> Самостійне опрацювання теоретичних питань: Застосування сучасних інформаційних технологій в процесі прийняття управлінських рішень. Розподіл відповідальності при організації розробки управлінських рішень. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.	7
Разом за змістовий модуль 2		43
Всього годин		78

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання індивідуальних завдань

7.4. Індивідуальні навчально-дослідні та групові завдання

Підготовка індивідуального завдання є одним із важливих форм вивчення дисципліни «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва», виконання якого зорієнтоване на посилення дослідницької складової в процесі навчання за програмою і на вироблення у студентів дослідницьких компетенцій і відповідних практичних навичок.

Головною метою виконання індивідуального завдання полягає у виробленні у студентів знань складових підприємництва, формуванні умінь і навичок та їх адаптації до практики використання інструментів в торгівлі. В ході роботи на практичних заняттях відбувається безпосередня передача від викладача до студента досвіду та практичних підходів до механізму створення організаційно-

правових форм в торгівлі, його складових, які в подальшому групою студентів розглядаються в індивідуальному завданні. Викладач упродовж занять та під час консультаційного супроводу студента виступає в ролі наставника, спрямовуючи індивідуальне завдання у логічній послідовності, додержанні теоретичних та методичних засад в області бізнесових структур в торгівлі, пояснюючи сенс і зміст процесу самостійної роботи, стимулюючи інтерес до розв'язання практичних завдань.

Завдання виконання індивідуального завдання студентом:

- формування уявлення про найбільш актуальні дослідні проблеми в області підприємництва у вітчизняних торговельних підприємницьких структурах;
- розвиток навичок підготовки аналітичних оглядів, наукових статей і доповідей;
- розвиток навичок презентації та дискусійного обговорення результатів дослідження

Теми індивідуальних завдань

1. Сутність підприємництва та його економічна основа.
2. Формування підприємницького середовища в аграрній сфері.
3. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток аграрної сфери.
4. Охарактеризуйте зміст поняття партнерство, як організаційної форми виробничого підприємництва.
5. Особливості формування і розвитку агрофірм.
6. Засоби виробництва аграрних підприємств
7. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата
8. Основні напрями раціонального використання землі та підвищення його ефективності.
9. Проблеми продовольчої безпеки України.
10. Поняття організації як соціально – економічної системи
11. Сутність управління та менеджменту
12. Управління аграрним підприємством у ринкових умовах.
13. Фермерські та селянські господарства – середовище формування середнього класу на селі.
14. Державна підтримка розвитку малого бізнесу та його значення в розширенні самозайнятості сільського населення.
15. Зарубіжний досвід становлення малого бізнесу на селі.
16. Ринковий характер економічного механізму екологізації економіки.
17. Рівень продуктивності праці в сільському господарстві України: оцінка, аналіз та фактори підвищення.
18. Роль рівня забезпеченості трудовими ресурсами та їх якісного складу для економіки аграрного підприємства.
19. Розвиток земельних відносин у Київській області.
20. Особливості організації оплати праці в аграрних підприємствах.

21. Методи обчислення продуктивності праці, їх переваги та недоліки, сфера застосування.
22. Фактори зростання продуктивності праці в агроформуваннях України а оцінка її динаміки.
23. Кадрова політика аграрних підприємств України.
24. Продуктивність праці – критерій стану і спроможності господарства.
25. Дві альтернативи: купівля нової чи потриманої техніки; придбання техніки чи її оренда.
25. Машино – тракторний парк аграрних підприємств України: стан та основні напрями поліпшення його використання.
26. Комбайни парк: стан, проблеми виробництва вітчизняних комбайнів і закупівлі та використання імпортих.
27. Грошова оцінка основних засобів, характеристика їх фізичного та морального зношування.
- 28 Амортизація основних засобів: вітчизняна практика та світовий досвід.
29. Виробнича потужність підприємств і методичні підходи до її визначення в багатогалузевих аграрних підприємствах.
30. Напрямки підвищення ефективності використання основного капіталу.
31. Оцінка ринкової позиції аграрних підприємств: вітчизняна практика і світовий досвід.
32. Прибуток аграрних підприємств, його формування та використання у ринкових умовах.
33. Резерви підвищення якості сільськогосподарської продукції як фактора зростання рентабельності її виробництва.
34. Необхідність рентабельного ведення виробництва в ринковій економіці та шляхи його підвищення.
35. Особливості ціноутворення на продукцію сільського господарства.
36. Паритет цін та механізм його забезпечення в ринковій економіці.
37. Цінова конкуренція в Україні: причини виникнення та фактори, що на неї впливають.
38. Інноваційний розвиток аграрного сектора.
39. Стратегія розвитку аграрного сектора.
40. Інтенсивність та ефективність використання земельних ресурсів.
41. Економічні підходи щодо оновлення технічної бази аграрних підприємств.
42. Малий бізнес в аграрному виробництві.
43. Методи та засоби управління малим бізнесом.
44. Земля як основний засіб виробництва в сільському господарстві. родючість землі та її види.
45. Система основних показників економічної результативності аграрних підприємств
46. Особливості господарювання на власних і орендованих землях.
47. Роль і місце землі серед виробничих ресурсів підприємства та її вплив на доходність аграрних підприємств.

48. Досвід розвинутих країн Заходу щодо організації земельних відносин
49. Охорона земельних ресурсів України та визначення ефективних шляхів до сталого землекористування.
50. Досвід проведення земельних аукціонів в Україні.
51. Керівництво та лідерство
52. Об'єднання, як основа створення великого бізнесу.
53. Індивідуальне підприємництві.
54. Особисті й суспільні інтереси в підприємницькій діяльності.
55. Вибір і планування кар'єри в бізнесі.
56. Сутність, завдання та основне призначення бізнес-плану.
57. Особливості менеджменту за різних організаційно-правових форм агроформувань.
58. Роль методів в управлінні виробництвом
59. Колектив і особистість у системі управління.
60. Способи створення сприятливого мікроклімату в організації.
61. Основи раціональної організації виробництва в сільськогосподарських підприємствах.
62. Планування виробничої і підприємницької діяльності аграрного підприємства.
63. Мотивація діяльності в аграрному секторі економіки.
64. Оцінка ефективності державної підтримки сільського господарства.
65. Удосконалення державної підтримки сільського господарства.
66. Методи державної підтримки сільського господарства (зарубіжний досвід).
67. Кооперування та агропромислова інтеграція фермерського господарства.
68. Формування інноваційного менеджменту в агропромисловому виробництві.
69. Стратегічні напрями інноваційної політики в АПК.
70. Прогнозування ринкового середовища та вибору підприємницької діяльності в аграрній сфері.
71. Сприяння конкурентоспроможності товаровиробників.
72. Ефективність регулювання аграрного виробництва.
73. Поняття і необхідність державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва.
74. Механізм державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах господарювання.
75. Узагальнення міжнародного досвіду державного регулювання аграрної сфери
76. Досвід зарубіжних країн щодо підготовки кадрів для бізнесу.
77. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію в умовах ринку.
78. Цінова еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію.
79. Земельні ресурси та ефективність їх використання.
80. Аграрна політика як складова економічної політики держави.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційних годин використовується: слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, робота з документами та он-лайн даними, дискусійне обговорення проблемних питань. Лекційні заняття проводяться у діалоговому стилі з викладанням методик критичного мислення. Практичні заняття проводяться у вигляді практикумів з виконанням розрахункових та аналітичних завдань – індивідуальних та в групах, з використанням офіційних статистичних даних, звітних даних суб'єктів господарювання та умовних даних, дискусійне обговорення проблемних питань, тестовий контроль, бліц-опитування.

Самостійна робота передбачає опрацювання додаткових джерел літератури; інформації з інтернет-сайтів; відеоматеріалів в YouTube за відповідними темами, посилання на які розміщені в системі Moodle.

9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету «Підприємництво, економіка та менеджмент аграрного виробництва» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі заліку за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання ІНДЗ та модульного контролю. Результати заліку оприлюднюються в журналі академічної групи.

10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента в дискусії.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані розрахункові роботи, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Підсумковий контроль знань відбувається на іспиті. Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання. Під час проведення іспиту навчальні досягнення студентів оцінюються за чотирирівневою шкалою «2», «3», «4», «5».

Оцінка «3», «4», «5» (60-100 балів) ставиться студентові, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; під час виконання завдань допускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

Оцінка «2» (1-59 балів) ставиться студентові, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

1. Навчальні та навчально-методичні матеріали в системі Moodle; інформаційне забезпечення в системі АСУ, Zoom

2. Наочні засоби: Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point. Інформаційні стенди у навчальній аудиторії. Нормативно-аналітична документація. Роздаткові матеріали завдань та методичні рекомендації. Інформаційні ресурси професійного спрямування. Методичні вказівки до виконання індивідуальних робіт розміщені у системі Moodle.

3. Технічні засоби: Мультимедійний проектор Acer x1223 Комп'ютер (Intel PQ6400) Акустична система Microlab FC330. Програмне забезпечення MS Windows, MS Office.

13. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Економіка і підприємництво, менеджмент: Навчальний посібник.- 2-ге вид., стереотипне/ [С. М. Рогач, Т. А. Гуцул, В. А. Ткачук та ін.]. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 722 с.

URL: <https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3211339-dbdf-45e6-b91f-58228b70e2bb/content>

2. Економіка підприємства [Текст]: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 14,95 Мб. <https://salo.li/424cCDb>

3. Основи підприємницької діяльності: підручник / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка», 2022. 515 с. URL:http://elibrary.collegesnau.com/wp-content/uploads/2024/02/Osnovy_pidpriemnytskoi_diialnosti-1.pdf

4. Менеджмент організації. Теорія і практика: Навч. посіб./ Г.Є. Мошек Г.Є., Федоренко, О.В. Коваленко, М.В. Ковальчук, А.С. Соломко, В.ЄЕ. Зельдіч, Г.П. Сиваненко; за редакцією Мошека Г.Є., К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 808 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12570.pdf>

Допоміжна література

1. Варналій З.С. , Васильців Т.Г., Лупак Р. Л., Білик Р.Р. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с. URL:<https://cutt.ly/VZho4bt>

2. Гонтарева І.В. Підприємництво: підручник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 392 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/16637>

<https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/3189e351-1298-4473-8cda-ed74c7a04c94/content>

3. Остапчук Т.П., Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю, Бужимська К.О та ін. Підприємництво та основи бізнесу. Практикум: навчальний посібник. Житомир: «Житомирська політехніка», 2023. 280 с. URL: <http://surl.li/idzti>

4. Мельник Л., Кепко В., Ніконенко О. Державна агропродовольча політика в контексті продовольчої безпеки країни: зарубіжний досвід та виклики для України. Економічний дискурс. 2024. Випуск 1-2. С. 35-43. URL: <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/311921>

5. Менеджмент: Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с. URL:

<https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8068/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>

6. Сатир Л.М., Кепко В.М., Новікова В.В., Непочатенко А.В. Управління стратегічними змінами як складова аналітичного забезпечення прогнозування фінансових результатів підприємств малого і середнього бізнесу. Економіка та держава. 2021. № 9. С.38-44 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2021/8.pdf

7. Економіка підприємства: підручник : у 3 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.

URL:<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/2cb937eb99dbcc13f20ebcd792cd3f1e.pdf>

8. Innovative development and competitiveness of agribusiness subjects in the system of ensuring of economic security of the regions of Ukraine / Natalia V. Trusova, Oksana V. Hryvkivska, Tetiana I. Yavorska, Oleksandr S. Prystemskyi, Valentyna N. Kepko, Yurii O. Prus // Rivista di Studi sulla Sostenibilita, (ISSN 2239-1959, ISSN 2239-7221), S.I., 2020, 2, 141-156.

URL: <https://www.researchgate.net/publication/356361108>

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України. URL: <https://cutt.ly/AZhzSjv>

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

3. PRO Платформа ефективного регулювання. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://regulation.gov.ua/>

4. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Сайт журналу «Пропозиція». URL: www.propozitsiya.com

6. Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви. URL: <https://www.bilatserkva.org.ua/>